

FILIP KANCLERZ — teolog, filozof, ur. ok. 1170 w Paryżu, zm. 23 XII 1236 tamże.

W latach 1218–1236 był kanclerzem Uniwersytetu Paryskiego. Uczestniczył w sporze uniwersytetu z miejscowymi władzami o autonomię, starając się o kompromisowe rozwiązanie problemów. W 1230 został wezwany przez papieża Grzegorza IX do Rzymu, by służyć radą w sprawie reformy studiów i statusu uniwersytetu. W tej sprawie papież wydał w 1231 bullę *Deus parens scientiarum*. Po uwzględnieniu stanowiska F. spór został rozstrzygnięty na korzyść uniwersytetu. Jako wykładowca i kaznodzieja (zachowało się ponad 300 kazań oraz rozważania homiletyczne na temat psalmów: *Distinctiones super Psalterium*, oraz utwory poetyckie) spotkał się z uznaniem papieża.

Główne dzieła F.: napisane po 1230 *Summa quaestionum theologiarum* (*Summa de bono*), wyd. N. Wicki (I–II, Bn 1985); *Quaestiones de anima*, wyd. L. W. Keeler (Mr 1937).

Summa de bono stanowi poważny wkład do metafizyki dobra, rozważanego w związku z pozostałymi właściwościami transcendentalnymi bytu (prawda, jedno, piękno), co wywarło wpływ na Alberta Wielkiego (który napisał dzieło pod tym samym tytułem), wczesną szkołę franciszkańską i Aleksandra z Hales. Stało się to podstawą jednej z tradycji uprawiania metafizyki scholastycznej na podstawie dzieł filozofów starożytnych (Arystoteles), arab. (Awerroes) i chrześcijańskich (Bernard z Clairvaux i Anzelm z Canterbury). Szczególnie istotne było stwierdzenie F., że właściwości transcendentalne bytu pokrywają się zakresowo, a różnią intencjonalnie; brak wiedzy o tym może powodować trudności w sprawach wiary.

Summa de bono poświęcona jest zwł. rozważaniom bonum naturae, czyli dobra, jakie stworzenia posiadają z mocy swej natury; bonum in genere, dobra zawartego w czynach; bonum gratiae, dobra zawartego w istocie stworzonej, dzięki jej naturalnej doskonałości, uświęconej przez łaskę i cnotę. Odnośnie do dobra czynów F. rozróżniał takie jego cechy, jak związek z celem (bonum a fine) i z okolicznościami (bonum a circumstantia).

Pojęcie substancji u F. nie jest oparte na teorii hylemorfizmu, lecz na rozróżnieniu tego, co jest (id quod est), i tego, przez co jest (id quo est), czyli czynnika doskonalącego i doskonałego.

Najwięcej artykułów na temat F. ukazało się w pierwszej poł. XX w., kiedy wzrosło zainteresowanie myślą scholastyczną.

Bibliografia: O. Lottin, *L'influence littéraire du Chancelier Philippe sur les théologiens préthomistes*, RTAM 2 (1930), 311–329; H. Pouillon, *Le premier traité des propriétés transcendentales: la „Summa de bono” du Chancelier Philippe*, RNSP 35 (1933), 40–77; S. MacDonald, *Goodness as Transcendental. The Early Thirteenth-Century Recovery of an Aristotelian Idea*, Topoi 11 (1992), 173–186.

Paweł Mazanka